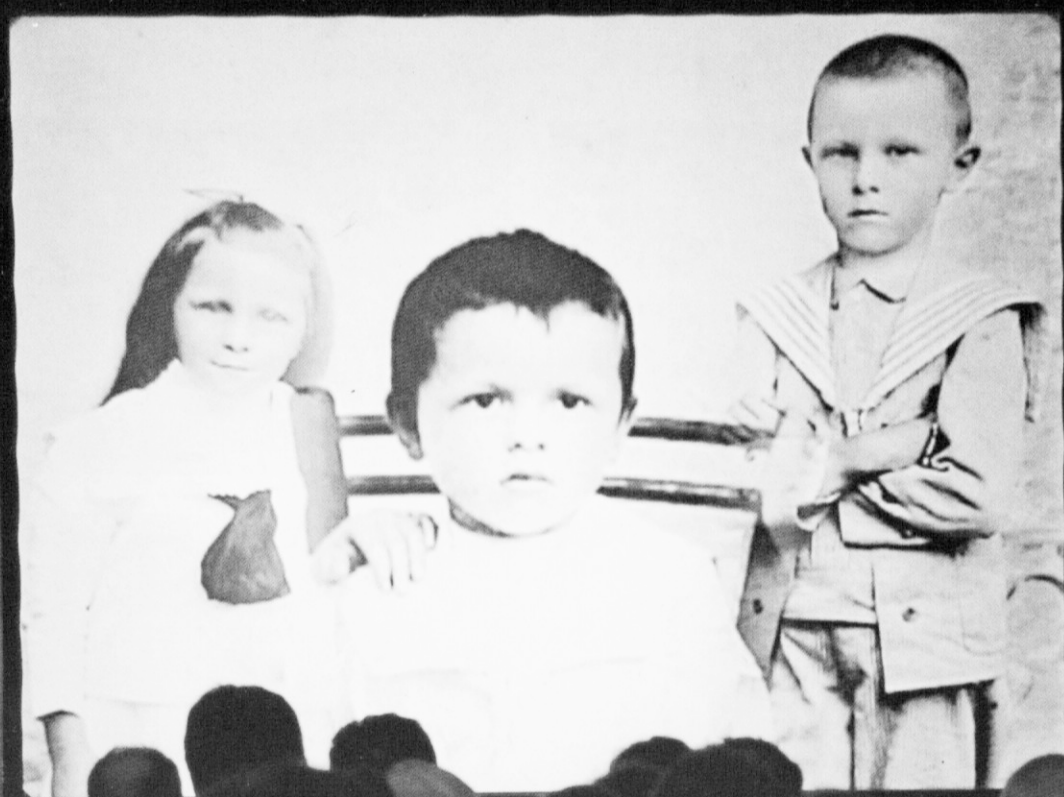

ŠentRUPERT

Posebna priloga glasila občine Šentrupert

VDIH ŽIVLJENJA

Fotokronika

s predstavitve filma v Lunačkovem rojstnem kraju Šentrupertu
- v OŠ dr. Pavla Lunačka - 28. marca 2007:

Vsi posnetki so delo fotografa **Staneta Sršena**, RTV Slovenija.

Akademik prof. dr.
PAVEL LUNAČEK

zdravnik ginekolog in porodničar

Lunaček

Šentrupert, 31. januarja 1900 - Ljubljana, 2. aprila 1955

Akademik prof. dr. **PAVEL LUNAČEK - Igor** zdravnik ginekolog in porodničar

1900 - 1955

ENCIKOLPEDIJA SLOVENIJE,
VI., 1992, stran 338:

V letih 1918-19 je v Zagrebu študiral gozdarstvo, nato medicino v Ljubljani, Gradcu in Zagrebu ter tu 1927 diplomiral. Dve leti je delal kot oddelčni zdravnik v Brežicah, od 1930 v bolnišnici za ženske bolezni v Ljubljani. Izpopolnjeval se je v Zagrebu (1932), Franciji, Belgiji, Nizozemski, Italiji in Veliki Britaniji (1937-38); 1939 je postal primarij. Kot član zdravniškega matičnega odbora OF za Ljubljano je 1941 vodil zbiranje in pošiljanje sanitetnega materiala za partizane. Leta 1942 se je tudi sam vključil v NOV. Najprej je bil upravnik Slovenske centralne vojne partizanske bolnišnice, od decembra 1943 pa šef sekcije za bolnišnice pri sanitetnem oddelku Glavnega štaba NOV in Partizanskih odredov Slovenije. V razmerah partizanskega vojskovanja je

Posnetek iz 1953. leta

razvil in uveljavil svoj koncept konspirativnih bolnišnic; ranjenci, ki so bili po novem oskrbovani v bolnišnicah zunaj vojnih območij, niso več obremenjevali bojnih enot. Konspirativnih bolnišnic je bilo na slovenskem ozemlju okoli 60. Na Kočevskem zboru je bil izvoljen za člana Slovenskega narodnoosvobodilnega odbora in za delegata na drugem zasedanju Avnoja. Leta 1945 je bil imenovan za predstojnika klinike za ginekologijo in porodništvo ter postal redni profesor na Medicinski fakulteti v Ljubljani; 1954 je postal redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Bil je dekan Medicinske fakultete (1950-53) in rektor Medicinske visoke šole (1953/54).

V porodništvu in ginekologiji je utemeljil sodobno medicinsko doktrino; razširil jo je na ginekološko-porodniške oddelke v splošnih bolnišnicah in tudi v zdravstvene domove povsod po Sloveniji. S tem se je zvišal odstotek porodov v porodnišnicah, ob ustrezni strokovni pomoči se je zmanjšala umrljivost mater in otrok ter bolnic z ginekološkimi boleznimi; znižalo se je tudi število bolezni mater in otrok. Bil je odličen predavatelj, vzgojil je vrsto specialistov. Prispeval je pomembna dela s področja ginekologije in porodništva ter zdravstva nasploh; pisal je poljudnoznanstvene članke in sestavke, ki imajo zgodovinski in dokumentarni pomen. Njegov učbenik *Porodniške operacije* (1950) je bil osnovna učna knjiga mnogim generacijam porodničarjev v Sloveniji. Dvakrat je dobil Prešernovo nagrado (1949, 1950).

dr. **Srečko Rainer**

DR. PAVEL LUNAČEK - VDIH ŽIVLJENJA

Za mlado občino Šentrupert je bil osrednji dogodek ob koncu marca – 28. marca, ko je bila v Šentrupertu predpremera filma VDIH ŽIVLJENJA – o prof. dr. **Pavlu Lunačku**, prvem akademiku iz Šentruperta. Zbrali so se številni ustvarjalci filma – med njimi pa je bil tudi nekdanji asistent prof. dr. Lunačka – prof. dr. Marko Kolenc. Le-ta je na željo ustvarjalcev filma napisal tudi spomin na prof. dr. Pavla Lunačka, ki ga tokrat prvič javno objavljamo:

»V mojih očeh je bil prof. dr. Pavel Lunaček izjemna osebnost. Prvič sem nanj naletel kot študent medicine v študijskem letu 1948/49, ko je predaval v devetem in desetem semestru porodništvo; ginekologijo so predavali drugi. Sprva so se mi zdela njegova predavanja preveč babiška, kasneje pa sem spoznal, da je porodništvo eksaktna veda, ki zahteva jasen pristop. Drugi klinični predmeti so se v tistem času plemenitili z novimi spoznanji,

Dr. Janko Kostnapfel, dr. Zora Konjajev, režiser Zdravko Pečenko in dr. Marko Kolenc

uvoženimi predvsem iz Združenih držav Amerike, in so bili v očeh mladih študentov v znanstvenem smislu privlačnejši. Njegova predavanja so bila z nazornimi slikami (delo slikarja Abrama), ki jih je sugeriral Pavel Lunaček in jih kasneje tudi uporabil v lastnem delu PORODNIŠKE OPERACIJE I. Knjiga je izšla leta 1950. Menim, da je knjiga edinstven kažipot v porodništvu, saj skoraj ni najti tako stvarnih in logičnih navodil za praktično delo v porodništvu.

Takoj po moji promociji (promotorji so bili prof. dr. Božidar Lavrič, prof. dr. Pavel Lunaček in prof. dr. Franc Hribar) sem nastopil specializacijo iz ginekologije in porodništva na Kliniki, katere predstojnik je bil prof. dr. Pavel Lunaček. V splošnem pomanjkanju zdravnikov je razporeditev le-teh na delovna mesta odločalo Ministrstvo za zdravstvo. Osebno je interveniral, da je izposloval poleg mene še Staneta Urbančiča, ki je odšel v Maribor, jaz pa sem ostal na Kliniki.

Da je bil prof. dr. Pavel Lunaček občudovanja vredna osebnost, je bilo vidno tudi po njegovi zadržanosti in mirnosti, saj ni nikdar povzdignil glasu, če je opazil kakšno nepravilnost. Bil je skrajno resen, na prste bi lahko preštel smeh na njegovem obrazu, čutil se je odgovornega zase in za svoje sodelavce, bil je toleranten (na jutranjem raportu sem mu netočno poročal o načinu posegov pri carskih rezih, a pri tem niti trenil ni, čeprav je vedel, da moje poročanje ni bilo točno); bil je vdan, cenil je sodelavce, še zlasti, če so požrtvovalno delali. Nastopal je službeno, saj kljub stalnim stikom z njim nismo nič vedeli o njegovih osebnih in družinskih zadevah. Bil je tudi zahteven, odsev svoje požrtvovalnosti je želel videti tudi pri sodelavcih. Vzbujal pa je tudi strahospoštovanje; kjerkoli na Kliniki je naletel na spoštovanje in koncentracijo tistih, ki jim je postavljaj vprašanja.

Študenti smo imeli v Porodnišnici organiziran internat, ki je trajal dober teden. Naše udejstvovanje je nadziral iz svojega stanovanja v drugem nadstropju Klinike. Nikdar nismo mogli vedeti, kdaj se bo profesor pojavil in nas zalotil pri nezaželenem obnašanju.

Obstajal je tudi fantomski tečaj (na modelu – s ciljem, da bi se naučili porodniških posegov). Profesor Lunaček je stal na stališču, da mora vsak zdravnik znati voditi porod in ukrepati v domačem okolju. Tudi na izpitih je bilo potrebno znati ravnati s fantomom.

Kako je cenil sodelavce, je bilo razvidno tudi v tem, da je svojim bližnjim sodelavcem poklonil izvod Porodniških operacij I., ki je imel za vsako stranjo še prazen list za pripombe, kar bi služilo dopolnjevanju, opazkam in dodatnim navodilom.

Njegovo neustavljivo vztrajnost bi rad ponazoril s srečanjem z njim v Kranjski Gori, ko zaradi bolezni ni bil več sposoben obvladovati smuči in je ob hudem sneženju in globokem snegu zaradi pomanjkljivega ravnotežja pogosto padal in se pobiral – le dva meseca pred smrtjo.

Zanimiva je tudi njegova izpoved o potovanju v Pariz v letu 1949, za kar je dobil skromno štipendijo. Del te štipendije je porabil za nakup zlatih folij, s katerimi je dal natisniti hrbtišče nekaj izvodov svojih Porodniških operacij. Za nakup le-teh je moral varčevati tudi pri hrani. Tako si je pri nabavi sira znašel v nerodnem položaju, ko so ga v trgovini vprašali, kakšen sir bi želel, saj v tistem času doma ob racionalni prehrani ni bilo mogoče kupovati različnih sirov.

Delovanje Klinike je bilo tiste čase zelo obsežno, saj se je letno rodilo precej preko 5000 otrok. Da bi bil dobro informiran, je uvedel inštitut mesečnega dežurnega. To je pomenilo, da je eden izmed mlajših asistentov prebil ves mesec v Porodnišnici; tako je bil ta stalno prisoten in na tekočem o vsem dogajanju na Kliniki. Vsako jutro je 'mesečni' strumno raportiral profesorju, skoraj po vojaško, o dogajanju na Kliniki v preteklem dnevu; tako je bil profesor stalno seznanjen o aktualnih zadevah na Kliniki.

Na vizitah nas je veliko prisostvovalo (vsi zdravniki Klinike, študentje, medicinske sestre), pa vendar sta bila navzoča mir in red.

V tem času je profesor deloval predvsem kot organizator. Operirati ga skoraj nisem videl. Nenapovedano se je večkrat pojavil v porodni sobi ali v operacijski dvorani, pa tudi na bolniških oddelkih; opazoval je dogajanje, dajal pripombe in postavljaj vprašanja.

Njegov strokovni prispevek v porodništvu je bil zlasti v realizaciji in sistemu - večinoma že znanih ukrepov – in v pristopu ter vrstnem redu ukrepov (prijemov), zlasti pri zadnjičnih vstavah, pri prečnih legah, pravočasnosti ukrepov in njihovi smotrnosti. Doslednost je prisotna tudi v Porodniških operacijah I – z opisom improvizacije, namestitve porodnice za poseg na domu porodnice na navadni mizi, s pomočjo stolic in drugih domačih pripomočkov. Naj ne pozabim tudi namestitve porodnice na operacijsko mizo klasične oblike na ročni pogon, ki je zadostovala za vse vrste posegov. Kaj bi danes rekel profesor v zvezi z vsemi polemikami ob nabavi operacijskih miz v Sloveniji?!

Uvajal in uvedel je visoko raven aseptičnih pristopov, saj se je udejeval v času, ko so razsajale hude poporodne sepse in še ni bilo antibiotikov. Zato se zdravniki, delujoči v porodnišnici, nismo smeli ukvarjati z ginekologijo, torej delovati v 'Leonišču'. Po šestih mesecih delovanja v porodnišnici smo se lahko za isto dobo preselili na ginekologijo. Po naslednjih šestih mesecih pa smo bili nekaj dni prosti, da bi se otresli klic pred ponovnim delom v porodnišnici.

Na veliko prigovarjanje ravnatelja bolnišnice v Kopru dr. Branka Šalamuna, ki je želel uvesti ginekološko-porodniško službo na Obali, je prof. Lunaček sklenil posredovati ginekologa. Vsi mlajši ginekologi Klinike smo živeli v Ljubljani z družinami vred. Tako nas je profesor po enega poslal v Koper za en mesec. Tam je sicer obstajala porodna soba, a le z dvema babicama, ki pa sta zmogli okrog 500 porodov na leto. Vse komplicirane porode, ki so zahtevali specialistično pomoč, pa so sprva premeščali v Trst, kasneje pa na Reko, v Postojno in tudi v Ljubljano, kar je pomenilo v tistih časih večurno vožnjo. Kot prvi v tem turnusu sem se zavzel za organizacijo, urejanje in opremljanje oddelka. Tako me je prof. Lunaček pozval, naj ostanem v Kopru dve leti; da bi mu ugodil, sem na predlog pristal, dve leti pa sta se podaljšali na 35 let. Prof. Lunaček je do smrti kazal zanimanje za naše delo; imel sem občutek, da je bil z razvojem pri nas zadovoljen.

Spominjam se Občnega zbora Zdravniškega društva leta 1955, ko je stal v preddverju dvorane Delavske zbornice, obkrožen z medicinskimi odličniki, a je te odmaknil, da se je lahko približal meni, ki sem prav tedaj vstopil, ter me vprašal, kako in kaj delamo v Porodnišnici v Kopru. Že po nekaj tednih - 2. aprila 1955 - pa je prof. Lunaček preminil.«

prof. dr. **Marko Kolenc**

Za pogovor smo zaprosili tudi nekatere ustvarjalce filma ...

Spoštovana gospa scenaristka **METKA JAKŠIČ**,

s scenarijem za film **VDIH ŽIVLJENJA** ste se zapisali v zgodovino mlade občine Šentrupert. Vendar pa o Vas zelo malo vemo - vemo samo, da se znate dela lotiti s srcem, da Vam služba ni poklic, pač pa način življenja. Ker pa ste s filmom pripomogli k predstavitvi enega izmed največjih mož Šentruperta, je prav, da o Vas kaj več zvemo; bi se nam predstavili?

» Rodila sem se leta 1966 v Kopru - lahko bi rekla - v porodnišnici dr. Pavla Lunačka; po očetu sem Dolenjka, po materi Primorka. Že v osnovni šoli sem si okvirno načrtala področja, na katerih sem pozneje sodelovala - in imam to srečo, da še danes sodelujem. Pripravljala sem šolske radijske oddaje, pisala članke za šolsko glasilo, sodelovala v dramski skupini, pri civilni zaščiti in krožku prve pomoči. Novinarsko delo se je tudi kasneje prepletalo z medicino. Obiskovala sem srednjo šolo za medicinske sestre in diplomirala na Fakulteti za socialno delo. Z izobraževalnim programom na nacionalni TV sodelujem 11 let, začela sem pri svetovalno-izobraževalni oddaji *Recept za zdravo življenje* in pripravljala samostojne prispevke ter za oddajo *slabi dve leti* tudi pisala scenarije, jo urejala in vodila. Danes opravljam novinarsko delo tako na izobraževalnem (oddaja *Z vami*) kot na informativnem programu (*Tednik*).«

Scenaristka **Metka Jakšič** in strokovni svetovalec dr. **Vasilij Cerar**

Kako ste prišli do zbornika **DR. PAVEL LUNAČEK**? Kateri element je pripomogel, da ste začutili, kako bi lahko pripravili scenarij o tem izjemnem človeku?

»Prvotno sem se želela lotiti dokumentarno-igrane upodobitve Razvoja javnega zdravstva na Slovenskem; gradivo na to temo je v knjigi zbrala dr. Zvonka Zupanič Slavec. Vendar je bila tema zelo obsežna in bi zahtevala več delov, kar pa je bilo v tistem trenutku neizvedljivo. Med čisto naključnim pogovorom s kolegom Jadranom Sterletom sva se dotaknila tudi te teme. Želela sem ustvariti nekaj s področja medicine in Jadran mi je pokazal zbornik DR. PAVEL LUNAČEK, ki ga je že pred leti dobil od Borisa Lunačka. Zbornik mi je Jadran prav prijazno odstopil in še isti večer sem ga prebrala. Prevzela me je narava dr. Pavla Lunačka, njegov značaj; zazdelo se mi je, da ga poznam, kot bi se nekje že srečala. Prevzelo me je njegovo nesebično delo in moč spreminjati svet in ljudi okrog sebe. Hkrati sem spoznala, da je pravzaprav nujno potrebno za zgodovino slovenskega porodništva in našega naroda zabeležiti pomemben prispevek, ki nam ga je podaril dr. Pavel Lunaček. Naslednjega dne sem stopila do urednice Izobraževalnega programa Alme LAPAJNE in jo poskusila navdušiti nad temo – pa ni bilo potrebno veliko napora, saj se ji je tema takoj zdela zanimiva in začele so se priprave.«

Kako ste se kot scenaristka lotili dela?

»Najprej sem stopila v stik z Jožetom Zupanom, avtorjem Zbornika. Nato sem naredila seznam tistih, ki bi lahko kakor koli sodelovali ali pomagali, in jih poklicala po telefonu. Seznam se je počasi izoblikoval. Morala sem namreč natančno izvedeti, kaj bi nam posamezni sogovorniki lahko povedali, o čem bi lahko prepričljivo pričali. Tudi z obdobjem in razmerami, ki so vladale v času Lunačkovega življenja, sem se morala podrobneje seznaniti in zato prebrati še nekaj dodatne literature. Potem sva z režiserjem nekatere sogovornike osebno obiskala – temu pravimo, da gremo na ogled terena, saj je bilo dejansko potrebno pogledati lokacije, kjer naj bi se snemanje odvijalo. Nastal je osnutek, najprej literarnega scenarija, ki je v takšni obliki, kot bi brali knjigo. Nato pa sem ga oblikovala tako, da je z vsemi igranimi in dokumentarnimi prizori postal razumljiv tudi sodelavcem, ki potem niso stali pred kamero, ampak so zelo dejavno sodelovali za kamero (režiser, direktor fotografije, maskerka, kostumografinja, scenograf, akviziter ...), saj morajo vedeti, v kakšnem obdobju se kakšen prizor zgodi, kje se bodo prizori odvijali, koliko je nastopajočih, koliko so stari, kako so bili takrat ljudje oblečeni, kaj bodo govorili ... Režiser Zdravko Pečenko je še nekaj prizorov dodal, ko je scenarij pregledal, in ga tako še filmsko izpopolnil. Organizatorka Patrizia Zonta R. (tudi v Šentrupertu smo občutili njeno zagnanost!) je organizirala termine snemanj ter montaž in zadeva je stekla.«

Urednica Izobraževalnega programa
Alma Lapajne

Kakšni so vtisi po skrbno opravljenem delu?

»Vtisi so prijetni in resnično sem počaščena, da sem lahko pomagala soustvariti film v spomin na takšnega človeka, kot je bil prof. dr. Pavel Lunaček; v čast mi je tudi, da sem sodelovala z ljudmi, ki so ga osebno poznali, in z vsemi, ki so bili pripravljeni pri tem filmu zavzeto sodelovati. Posebej sem hvaležna Jožetu Zupanu, saj če Zbornika, ki je bil resnično vir dobrih informacij, ne bi bilo, in njegove pomoči od samega začetka, verjetno tudi filma še dolgo ne bi bilo. Čeprav mnogi ustvarjalci potem, ko je izdelek že predvajan, še vedno kaj opazijo, kar bi morda zdaj obrnili, izpilili, dodali ali izpustili, moram v tem trenutku priznati, da je bilo tudi pri meni nekaj takšnih misli ob ogledu filma, vendar pa lahko z mirno vestjo povem, da bi si ga z veseljem in še vedno z enakim zanimanjem ponovno ogledala (to sem tudi že večkrat storila).«

Spoštovani gospod režiser in soscenarist ZDRAVKO PEČENKO,

film VDIH ŽIVLJENJA je potrkal na srca Šentruperčanov in vse se tako zdi, da bodo Vaše preroške besede rodile sado-ve: »Dr. Lunaček ne sme ostati samo pri imenu šole!«

Vsekakor pa drži: S tem filmom ste se za vse čase zapisali v zgodovino mlade občine Šentrupert, saj ste naredili spome-nik prvemu akademiku iz Šentruperta – dr. Pavlu Lunačku. Vse premalo pa znamo odgovoriti: »Kdo pa je Zdravko Pečenko?« Najbolj skopo bi rekel, da je to človek, ki se je z vso odgovornostjo lotil prikaza življenja in dela dr. Lunačka, hkrati pa znal najti pot do ljudi okrog sebe. A da bi bolj držalo: Bi se predstavili?

»Rojen sem bil 28. oktobra 1962 v Postojni. Že kot otrok sem začel fotogra-firati in sem najprej obiskoval fotografski krožek. Poskušal sem narediti fotografije na steklu po svojem postopku, ne pa po Puharjevem ali katerem koli drugem, že znanem. Seveda nisem uspel. Jeseni 1974 sta me navdušila mentorja filmskega krožka OŠ Solkan Jože Dolmark in Silvan Furlan ter kasneje Naško Križnar. Pionirsko obdobje je bilo polno uspehov. Člani filmskega krožka smo na takratnih republiških festivalih pionirskega filma posamično ali skupinsko prejeli več kot polovico vseh nagrad.

Ljubiteljsko sem se ukvarjal s filmom tudi kot gimnazijec v Foto kino klubu Nova Gorica. Prejel sem tudi nagrade; leta 1980 sem na Republiškem festivalu amaterskega filma Slovenije prejel srebrno Puharjevo plaketo za dokumentarec Valček za slovo, in to še kot mladinec v članski konkurenci. Za kratki igrani film Percepcija sem istega leta na mednarodnem filmskem natečaju za mlade filmske ustvarjalce z vsega sveta v izredno hudi konkurenci prejel v Belgiji 2. nagrado Unesca.

Kot študent filmske in TV režije ljubljanske Akademije za gledališče, radio, film in televizijo sem se preizkusil v različnih oddajah urednikov Draga Pečka in Janeza Lombergarja, ki sta v osemdesetih letih 20. stoletja na tedanji TV Ljubljana podprla razvoj mladih filmskih ustvarjalcev. Medijsko vojno z Miloševićevo Srbijo ter burno obdobje osamosvajanja, vojne za Slovenijo ter nastanka in priznanja slovenske države v letih od 1988 do 1992 sem dejavno spremljal kot režiser oziroma realizator Informativnega programa ter sooblikoval številne oddaje. Takoj po mednarodnem priznanju Slovenije smo si oddahnili in tedaj sem tudi imel več časa za dokončanje študija. Jeseni 1992 sem diplomiral iz filmske in TV režije, naslednje leto pa sem se zaposlil na TV Slovenija kot univerzitetni diplomirani režiser in posnel različne TV oddaje, tudi dokumentarne.

Za dokumentarec V svetlobi treh stoletij, svojevrstni fotografski kroniki, in portretu nestorja slovenskih poklicnih fotografov Petra Lampiča, sem leta 2001 na Festivalu slovenskega filma v Portorožu prejel Vesno za najboljše televizijsko igrano ali dokumentarno delo. Istega leta sem urednici Izobraževalnega programa Almi Lapajne predlagal, da TV Slovenija posname o slovenski fotografiji dokumentarno TV serijo. Predlog je podprla in s pripravami na projekt smo začeli že v letu 2002. V letih od 2003 do 2005 sem kot režiser in soscenarist skupaj s številnimi sodelavci in strokovnjaki ter s pomočjo številnih kulturnih

Režiser **Zdravko Pečenko**

institucij doma in v tujini posnel igrano-dokumentarno serijo Fotografija na Slovenskem. Vzporedno s serijo sedmih oddaj po 40 minut, ki so jo tako kritika kot gledalci leta 2006 ocenili z odliko, sem posnel še dokumentarno oddajo Fotografjska dediščina na Slovenskem.

Leta 2006 sem dokončal še dokumentarec Pogled od zgoraj, portret mojstra fotografije Janeza Marenčiča, nestorja slovenske avtorske fotografije.«

Katera vzpodbuda je pripomogla, da ste se odločili režirati film o dr. Lunačku?

»Ko sem končal izjemno zahtevno dokumentarno-igrano serijo Fotografija na Slovenskem, sem se spraševal, kaj in kako naprej. Urednica izobraževalnega programa Alma Lapajne mi je spomladi 2006 predlagala, da bi skupaj z novinarko Metko Jakšič pripravila dokumentarec o razvoju javnega zdravstva na Slovenskem. Urednici sem izrazil pomislek, da je tema preobsežna in bi zahtevala serijo oddaj. Lapajnetova se je s tem strinjala - in po prejšnjem posvetu z novinarko Jakšičevo predlagala, da posnamemo dokumentarec o enem izmed pionirjev slovenske medicine dr. Pavlu Lunačku. O njem je v Šentrupertu leta 2000, ob stoletnici njegovega rojstva, izšel Zbornik. O dr. Lunačku sem dotlej vedel le to, da je bil doma nekje na Dolenjskem, da je bil partizanski zdravnik in izkušen porodničar, predvsem pa, da je naš tonski mojster Boris Lunaček, že več kot trideset let zaposlen na TV Slovenija (prej TV Ljubljana), eden izmed njegovih sinov.

Ko sem dobil v roke omenjeni Zbornik o dr. Lunačku, sem ga prebral na dah - enako tudi ostale zapise in pisne vire o njem. Začutil sem, da sva si s tem človekom - dr. Pavlom Lunačkom - duhovno blizu, čeprav se nisva srečala niti se nisva mogla srečati, saj je umrl pred mojim rojstvom. Kot po čudežu se mi je zgodilo nekaj povsem podobnega kot pri izumitelju fotografije na steklo Janezu Puharju ter nestorjih slovenske fotografije Petru Lampiču in Janezu Marenčiču - o njih so se mi v stanju budnosti, polbudnosti in sna začele prikazovati podobe, ki so me tako vznemirile, da sem posnel dokumentarec o njih.

Pri dr. Pavlu Lunačku so podobe postajale čedalje ostrejšje. Med preučevanjem njegovega življenja in dela sem dr. Lunačka naravnost vzljubil. Postal je del mene. Začutil sem ga kot človeka. Velikega človeka. Ni me zanimala toliko faktografija njegovega življenja, pomembnejša mi je bila njegova življenjska zgodba. In osrednja tema dokumentarca je prav to: Lunačkova življenjska zgodba in njegov prispevek k razvoju slovenskega porodništva in ginekologije. Pavel je bil kot otrok izjemno bister, a tudi občutljiv. Zgodaj v otroštvu se je srečal s porodi in lahko si samo predstavljamo njegova občutja ob izgubi bratcev in sestic - kar šest od desetih jih je umrlo med porodom ali zgodaj po njem. Si to danes sploh znamo predstavljati? Si danes sploh znamo predstavljati številne porode izčrpanih žensk še z začetka 20. stoletja, tudi Lunačkove matere Marije?! Pa njegovo navezanost in ljubezen do matere, ki ji je še kot zrel moški pošiljal pisma s posebnimi pozornostmi? Pa tedanj - za današnja merila - sila preprosto medicinsko oskrbo in pripomočke, s katerimi so pregledovali in pomagali porodnicam? Pa za današnje pojme povsem hladen odnos do smrti novorojenčkov, izražen z besedami brez sleherne tragike, ponazorjen v misli: 'Je pač umrlo'?! Pa še trdo kmečko življenje, zlasti v odročnih krajih, kjer je na primer kmet položil kmetico pred porodom na posteljo in odšel z otroki delat, ona pa je bila medtem prepuščena sama sebi? Tega danes mnogi več ne razumejo in se jim vse to zdi precej kruto. Pa se je res tako dogajalo.

*Trdo, neizprosno življenje, ki ni poznalo pretiranega navdušenja, visoka umrljivost mater in otrok, vse to je zaznamovalo mladega Pavla Lunačka, da je svoje življenje in delo posvetil svojemu velikemu cilju - zagotoviti vsaki ženski brezplačno strokovno pomoč in oskrbo pri porodu ter takoj po njem, kar je seveda pomenilo ohraniti pri življenju tako matere kot tudi otroke. To svojo zavezo in življenjsko poslanstvo je dr. Pavel Lunaček po drugi vojni z ustanovitvijo mreže porodnišnic in z obveznim rojevanjem žensk v njih tudi izpolnil! S svojimi predanimi sodelavci in s konceptom javnega zdravstva, temelječega za današnji čas na zavidljivo visokih etičnih merilih - na stenah porodnišnic je na primer pisalo 'Napitnina ponžuje človeka' - je dosegel, da je bila v Sloveniji umrljivost otrok zanemarljivo nizka; celo manjša kot v razviti sosednji Avstriji! **Vse to se mi je zdelo ključno pri Lunačkovi zgodbi.** Zato so tudi bili v scenarij poleg izjav pričevalcev in strokovnih pripovedovalcev umeščeni igrano-dokumentarni in čisto igrani prizori.*

Prav ti prizori iz Lunačkovega otroštva in mladosti, prizori porodov, rojstev in smrti, porodniških pregledov, improvizacij in operacij, njegove zrele dobe in prezgodnje smrti, sestavljajo premišljeno, natančno oblikovano filmsko fresko Lunačkovega zgodovinskega, prelomnega časa, ki daje njegovi življenjski zgodbi širšo razsežnost in dramski naboj. Brez tega posega bi bil film o Lunačku zgolj bolj ali manj večje ilustrirovano dokumentarno popisovanje dejstev, brez posebne izrazne moči in nikakršnega ustvarjalnega presežka. Glede na specifičnost, da ne rečem 'delikatnost' teme, je bil to sila občutljiv in zahteven projekt.

Režijsko je to film najvišje težavnostne stopnje. Da bi igrane in igrano-dokumentarne prizore posnel čim bolj pristno in strokovno neoporečno, sem moral temeljito preučiti ustrezno medicinsko literaturo. In seveda tudi Lunačkovo znamenito knjigo Porodniške operacije, ki sem jo, odkrito povedano, včasih že sanjal. Če je bilo treba, sem bil tudi 'tečen' in sem z vprašanji nadlegoval naša izjemno dragocena strokovna sodelavca in naratorja v filmu, prim. dr. Vasilija Cerarja in prof. dr. Marka Kolenca. Da bo igralec Renato Jenček odigral vlogo dr. Lunačka, sem se odločil neko jutro po neprespani noči ob študiju Lunačkove knjige. Moje duhovno oko mi ga je preprosto pričaralo. Uzrl sem ga v tej vlogi. In ko mi moje notranje oko nekaj jasno kaže, mu brezpogojno sledim! Takrat odpadejo avdicije in poskusna snemanja. Dr. Pavla Lunačka bo odigral Renato Jenček in pika! In tako se je tudi zgodilo.

Zanimivo, da pri tem filmu kot režiser in soscenarist ničesar ne obžalujem. Preko 60 nastopajočih je nastopilo v stranskih vlogah, epizodah in pri statiranju, med njimi tudi precej otrok. Številna snemalna prizorišča, ki jih je bilo treba s scenografskimi posegi preoblikovati, pa kostumi, maska in rekviziti. Še posebej rekviziti so bili zahtevna naloga, saj je bilo treba poiskati staro medicinsko opremo in instrumentarij, za kar sem izjemno hvaležen vodstvu ljubljanske porodnišnice in prim. dr. Vasiliju Cerarju, osrednjemu strokovnemu naratorju in svetovalcu.

Moram poudariti, da so v filmu o dr. Lunačku vsi pripovedovalci sijajni. Poleg dr. Cerarja še doktorji Janko Kostnapfel, Marko Kolenc in Zora Konjajev, pa prof. Jože Zupan in mag. Mirko Kambič, pa sijajna igralka Ivanka Mežan ter Lunačkovi sinovi Igor, Boris in Matjaž ter nečakinji Majda Žlender in Breda Štebih, da omenim le nekatere. Film smo snemali v Šentrupertu in okolici, Kočevskem Rogu, Ljubljani in Kopru.

Posebej bi se še rad zahvalil prof. Jožetu Zupanu; brez njegovega Zbornika o dr. Lunačku in dragocene pomoči si še danes ne znam predstavljati izredno zahtevnega snemanja v Šentrupertu in okolici. Zahvaljujem se tudi OŠ dr. Pavla Lunačka v Šentrupertu, Pavlu Stariču, ki je podobno kot mag. Janja Kristan Martelanc, nečakinja dr. Slave Kristan, poročene z Lunačkovim bratom dr. Aleksandrom, dal svoje prostore na razpolago, kot da smo doma, pa župniku in dekanu Mirku Simončiču, ministrantom, otrokom ter seveda vsem ostalim Šentruperčankam in Šentruperčanom.»

Kako sami ocenjujete rezultate svojega dela in dela sodelavcev pri filmu **VDIH ŽIVLJENJA?**

*»Sploh me ne čudi, da je film VDIH ŽIVLJENJA doživel tako izjemen in pozitiven odziv. Ponosen sem na svoje delo in delo svojih sodelavcev pri tem filmu. Po njegovi premieri 3. aprila 2007 na prvem programu TV Slovenija je nekje pisalo, da je (bil) **dr. Lunaček junak slovenskih mater**. In da so se številnim slovenskim materam ob gledanju tega filma orosile oči. Tako močno se jih je dr. Lunaček dotaknil. Tako močno jih je ganila življenjska zgodba in delo enega izmed pionirjev slovenske medicine in začetnika sodobnega slovenskega porodništva, ki je še danes zgled slovenskim porodničarjem. In ko sem po slovesni predpremiери filma konec marca v Šentrupertu dejal, da je vaša nova občina lahko ponosna na svojega rojaka dr. Pavla Lunačka, sem imel v mislih človeka, ki je svoje življenje posvetil izpolnitvi plemenitega cilja. Zato je tudi odšel v svet, a ni nikoli pozabil na rojstni Šentrupert, zanj najlepši kraj na svetu! Drznem si napovedati, da se bo večina občank in občanov strinjala, da dr. Lunaček ne sme ostati samo pri imenu vaše šole.*

Šentruperčankam in Šentruperčanom ter županu Rupertu Goletu želim zdravja in zadovoljstva ter obilo uspeha pri razvoju vaše občine!

V imenu TV Slovenija se vsem prisrčno zahvaljujem za pomoč in sodelovanje!«

režiser **Zdravko Pečenko**

Spoštovana gospa BRONJA MERC, organizatorica predvajanja filma v Šentrupertu:

Vam je seveda TV vsakdanji kruh – vendar sem prepričan, da se Vas kakšna stvar bolj dotakne kot druga! Zato bi Vam bil hvaležen, če bi opisali vtise ob projekciji filma VDIH ŽIVLJENJA (in dobro opravljenem delu)!

»Priprava projekcij oddaj, ki nastanejo v Izobraževalnem programu Televizije Slovenija, sodi v moje delo; vendar je moč pričakovanja, sodelovanja, pomoči in veselja ob pripravi dogodka, ki sem jo z Vaše strani občutila ob projekciji igrano-dokumentarnega filma – zgodba dr. Pavla Lunačka v Šentrupertu, tokratni predstavitvi oddaje dala še poseben čar, ki moje delo bogati z občutki, da oddaja, ki smo jo posneli v Izobraževalnem programu, zaživi že pred televizijskim predvajanjem, predvsem tudi med domačini v kraju, kjer je oddaja nastala. Neverjetno število obiskovalcev, predvsem domačinov, ki so si ogledali predpremiero filma, in njihov odziv, sta projekciji vtisnila dodaten pečat, ki se z lepimi občutki zapiše v spomin.«

Mag. Mirko Kambič in organizatorica Bronja Merc

Neverjetno število obiskovalcev, predvsem domačinov, ki so si ogledali predpremiero filma, in njihov odziv, sta projekciji vtisnila dodaten pečat, ki se z lepimi občutki zapiše v spomin.«

Bronja Merc

Za mnenje o filmu smo povprašali še kar nekaj ljudi; naj najprej prisluhujemo igralcu Renatu Jenčku, ki je upodobil lik dr. Pavla Lunačka:

Spoštovani igralec RENATO JENČEK,

minilo je že kar nekaj časa, odkar je bilo predvajanje filma o našem vzorniku dr. Pavlu Lunačku; vendar ne mine dan, da ne bi vsaj kdo omenil, da je gledal ta film. Meni je še posebej ljubo, ker sem tako prepričan, da odslej dr. Lunaček ne bo nikoli več pozabljen.

Pri tej podobi pa imate tudi Vi zasluge; tudi s svojim molkom ste znali zadeti lik velikega zdravnika – preprosto: Ob Vas nisem pomislil na igralca, pač pa na dr. Lunačka.

Kdo Vas je predlagal, da bi upodobili osrednjo osebnost filma?

Režiser Zdravko Pečenko in igralec Renato Jenček

»Kdo me je predlagal? Običajno je več dejavnikov, ki vplivajo na izbor igralcev in nasploh sodelavcev. Režiser Zdravko me pozna še z AGRFT; omenil je, da me je videl v filmu Predmestje (režija Vinko Möderndorfer, 2004) in mi je naklonjen. Nekaj je pripomogel tudi foto material, ki je bil osnova za

vizualno podobo. Šele med snemanjem oziroma med pripravami na snemanje sem zvedel, da sodeluje tudi velika slovenska igralka, nosilka Borštnikovega prstana, in moja dobra znanka, upal bi si reči prijateljica, Ivanka Mežanová, s katero sem delal že v Celju še v času njenega aktivnega igranja. Mogoče me je priporočila ona ...?

Na splošno pa nimam velikega vpliva na sam izbor, to je splet glasov, naključij, odmevnosti, informiranosti, okusa in simpatije številnih ljudi. Poleg vsega naštetega pa seveda še uskladitev urnikov z matično hišo ... pa še bi se kaj našlo.»

Kako ste se pred snemanjem pripravljali na upodobitev?

»Priprave so vedno zelo subjektivne. Z Zdravkom in s scenaristko Metko Jakšič smo imeli nekaj krajših in tudi nekaj daljših sestankov, pogovorov, ogled arhivskih posnetkov ... Igralec vedno poskuša povezati vtise in priti na skupno valovno dolžino z režiserjem, z ekipo ter s časom, ki ga prenaša. Seveda me je dr. Lunaček prevzel in fasciniral z ogromnimi deli in izjemnimi dosežki; nekaj stvari igralec razbere iz scenarija, drobce pa pobira vsenaokrog. O njegovem zasebnem družinskem življenju sem veliko razbral tudi iz pogovorov z njegovim sinom Borisom, ki je sodeloval pri snemanju. Omenil je njegovo natančnost in urejenost, ki je nujna za tako odgovoren poklic in take velike naloge, kot si jih je zadal dr. Lunaček. Z velikim veseljem sem razmišljal o njegovem svetovnem nazoru, o tej izjemni jasnosti misli v nekem izjemno težkem času, ko se je lahko samo razgledan, pokončen in human človek znal odločiti tako, kot se je dr. Lunaček: proti smrti naroda in posameznika, za dobro večine, za rojstvo, ZA ŽIVLJENJE.

O njegovi profesionalni drži mi je pripovedoval tudi primarij dr. Cerar. Omenil mi je njegovo ljubezen do jezika, še posebej do malce staromodnih izrazov, kar igralcu kot ljubitelju jezika veliko pove.»

Kakšni so bili občutki, ko ste film prvič videli?

»Priznam, da sem pred premiero filma trepetal (kot vedno) in bil izjemno prijetno presenečen, kajti igralec pač nima vseh niti v svojih rokah in se mu niti ne sanja (ali pač zelo malo), kakšen bo celoten film. Po mojem vedenju in poznavanju posebej tega žanra sem mnenja, da je dokumentarec o dr. Pavlu Lunačku na zavidljivi ravni – in to na vseh segmentih: kamera, ton, scena, kostumi, maska in nenazadnje tudi igra in vsi dokumentarni drobci, ki dajejo poseben čar in pristnost celotnemu filmu.

Za Vašo podporo se Vam ob tej priložnosti zahvaljujem in seveda še enkrat čestitam: brez Vas tega lepega in spoštovanja vrednega dogodka sploh ne bi bilo.»

Renato Jenček

Spoštovana gospa dr. ZORA KONJAJEV, pediatrinja, doktorica znanosti:

v meni še vedno odmeva pogovor z Vami o Lunačkovi etični drži; vedno bolj sem prepričan, da je bil dr. Lunaček tudi po tej drži legenda, hkrati pa spoznavam, da ste vredni Lunačkovega znanstva.

V katerem obdobju ste spoznali dr. Pavla Lunačka?

»Dr. Lunačka sem v Črnomlju srečala v letu 1944. Z njim sem se spoznala 7. novembra v bolnišnici OF v Kanižarici pri Črnomlju ob operacijah poveljnika NOV Franca Rozmana – Staneta in visokih častnikov Glavnega poveljstva, ki so se ponesrečili v Lokvah pri Črnomlju ob preizkušanju novega angleškega minometalca. Ranjence sta operirala dr. Bogdan Breclj in dr. Pavel Lunaček – in ker sem bila kot medicinka s šestimi semestri v Kanižarici izučena za instrumentiranje pri operaciji

izbrala mene. Hudič poškodb ranjeni Stane ni preživel, čeprav sta kirurga skrbno zašila številne raztrganine črevesja; izguba krvi je bila prevelika in je ni mogla nadomestiti improvizirana transfuzija krvi. General Novljan je imel številne hude rane, vendar je dolgotrajno operacijo dobro prestal in ostal živ. Operacije so se vrstile druga za drugo dolgo v noč, saj je bila na voljo samo ena improvizirana operacijska miza in razen dr. Breclja in dr. Lunačka ni bilo drugih vojaških kirurgov. Oba kirurga, ki sta prijateljevala s komandantom Stanetom, sta bila prizadeta in sta se zavedala velike odgovornosti za njegovo življenje, vendar sta svojo prizadetost in zaskrbljenost skrbno prikrila in zbrano ter mirno opravila zahtevno delo.

Dr. Zora Konjajev

Ponovno sem se srečala z dr. Lunačkom, ko sem po vojni nadaljevala študij na že popolni Medicinski fakulteti v Ljubljani in poslušala njegova predavanja iz porodništva in ginekologije. Bil je stvaren predavatelj, ki nas je razumljivo, natančno, brez nepotrebnih dodatkov popeljal v skrivnosti zahtevne stroke. Tedaj ni bilo učbenikov za njegov predmet, niti skript, zato smo si študentje natančno zapisovali njegova predavanja. Izpita nisem delala pri njem, zato ga kot izpraševalca ne morem ocenjevati. Njegovo organizatorsko delo na področju porodništva in ginekologije sem lahko ocenila šele veliko kasneje, ko sem delala kot pediaterinja - neonatologinja na Pediatrični kliniki na Oddelku za nedonošenčke in bolne novorojence in bila povezana s številnimi porodniškimi oddelki, ki jih je ustanovil prav dr. Lunaček.

Tedaj sem doumela, da je bilo njegovo delo neprecenljive vrednosti, in tudi, da mu bodoči rodovi ne bodo nikoli mogli dati dovolj priznanja za njegovo izjemno delo.

Pred Lunačkom so ob porodih porodnice umirale v velikem številu zaradi porodne vročice, ker so jih oskrbovali v bolnišnicah kirurgi, ki tudi niso imeli ob sebi babic. Smrtnost novorojenčkov je bila izjemno velika, ker za njihovo zdravje ni nihče posebej skrbel, negovale pa so jih neuke usmiljenke. Dr. Lunaček je bil prvi, ki je zahteval, da mora za novorojenčke skrbeti pediater.

Z ustanavljanjem številnih porodniških oddelkov in dispanzerjev za žene in z izobraževanjem porodničarjev je uvedel popolno zdravstveno varstvo za žene in otroke. Njegove zamisli po njem so uresničevale generacije porodničarjev in pediatrov - neonatologov in so dosegle, da današnji rezultati v zbijanju smrtnosti novorojencev prekašajo povprečje v Evropski skupnosti.«

Ali je filmu uspelo prikazati veličino človeka, ki je življenje posvetil življenju drugih?

»Film se je posvečal predvsem prikazovanju Lunačka kot operatirca - porodničarja. Manj je bila zaobsežena njegova veličina kot etičnega človeka. Lunaček je izžareval nek poseben fluid, ki ga igralec seveda ni mogel imeti. Škoda, da ni bil v film vključen prizor, ki govori o Lunačkovi izredni požrtvovalnosti v skrbi za lačne ranjence, ko je šel po veliki italijanski ofenzivi na njivo kopat zanje krompir (z nežnimi rokami kirurga!), saj so bile preskrbovalne poti prekinjene, ker so kmete pobili ali jih odvekli na Rab. Prav tako mi je žal, ker ob tem prizoru - ki ga ni bilo - ni film prikazal tudi izjemne odločitve, da si raje vzame življenje, kot da bi padel v roke sovražnika. Tako odločitev lahko sprejme samo človek, ki je ponosen, srčen in prezira smrt.

Prav tako me je motilo, ko je bilo omenjeno, kako je skrbel za bolnišnično higieno, ki je bila do njega zanemarjena, in je vztrajno zahteval temeljito umivanje rok z vodo in milom - v filmu gre samo za 'sekundarni' preliv rok. Temu problemu je Lunaček posvečal obilo skrbi, saj je na primer leta 1938 umrlo kar 47 porodnic v tedanjih bolnišnicah zaradi porodne vročice. Kar žal mi je, da ni Lunačka igral njegov sin, ki mu je neverjetno podoben!

Seveda pa ne bi bilo prav, če bi zamolčala, da je bil film pri občinstvu zelo dobro sprejet!«

Kako bi - po Vašem - v prihodnje lahko še negovali Lunačkov spomin?

Ni me strah, da nekateri entuziazma ne bi znali prenesti na mlade rodove, za katere upam, da bodo dodali še kaj svojega k vsemu temu, kar se je že naredilo za Lunačkov spomin.

Predlagam pa, da bi poslali na Inštitut za zgodovino medicine na Medicinski fakulteti v Ljubljani, Zaloška cesta 7, predlog, da se na Porodniški kliniki odkrije plošča, posvečena dr. Lunačku!«

dr. **Zora Konjajev**

Spoštovani gospod dr. JANKO KOSTNAPFEL, doktor znanosti, profesor za psihiatrijo,

kako kot človek, ki je dr. Lunačka osebno poznal, gledate na film VDIH ŽIVLJENJA?

»Film razumem in doživljam v splošno kot dober prikaz. Lepo je predstavil zlasti humanizem profesorja Lunačka.

Kot sodelavec pa imam ob filmu vendar kakšno razmišljanje.

Mogoče je prikazanega preveč kliničnega porodništva v primerjavi s prikazom osebnosti profesorja Lunačka - tudi zato, ker je o njem veliko podatkov, celo v knjigah.

V svoji pripovedi sem pogrešal njegovo prikazano praktično in filozofsko misel: 'Počakali bi ...' - in še njegovo visoko etično odločitev, ki je odrinila celo življenjsko praktično: 'Svojih ranjencev ne bom nikoli zapustil!'

Dr. Janko Kostnapfel in dr. Zora Konjajev

Ranjenev v bolnišnici na Rogu (Tine Kurent) bi najbrž o profesorju Lunačku marsikaj lahko povedal.

Sicer pa lahko rečem, da so bili vsi glasovi o filmu, ki so segli do mojih ušes, zelo pohvalni.«

dr. **Janko Kostnapfel**

Srečna družina Lunaček 1951. leta: mami **Anica**, otroci **Igor**, **Bogdan**, **Boris** in **Matjaž** in očka dr. **Pavel**

Spoštovani gospod arhitekt **IGOR LUNAČEK**,

prav gotovo je film tudi na Vas naredil močan vtis; obudil Vam je spomin na očeta, ki ste ga izgubili, ko še niste imeli enajst let; verjetno pa je oživelo tudi kaj takega, kar je bilo skrito v Vaši podzavesti – ali ste morda kaj celo na novo spoznali.

Verjetno ste z velikimi pričakovanji čakali na predstavitev filma; kako so se pričakovanja uresničila?

»Moram priznati, da so bila pričakovanja res velika. Toliko bolj, ker nisem videl nobenega dela posnetega materiala, iz snemalnega gradiva, ki ga mi je poslala TV Slovenija, pa si je bilo nemogoče ustvariti ustrezno sliko.

Na snemanju nam je bilo rečeno, da bomo posneti material lahko pogledali in kakšen detajl dopolnili ali ponovno posneli. Ob tem bi lahko popravili nekaj drobnih netočnosti, ki pa so le malokomu znane in za večino niso pomembne – so pa nekatere navedbe tudi zame nove.

Ob vsakem nadaljnjem gledanju film doživljam nekoliko drugače in zaznavam nekatere podrobnosti, ki jih v začetni vznemirjenosti nisem niti videl.

Najpomembnejše mi je, da je bil film sploh posnet – in še enkrat bi se rad zahvalil pobudnikom tega projekta, ustvarjalcem filma, pa tudi vsem sodelujočim.«

Arhitekt **Igor Lunaček**

Ali se filmska podoba o Vašem očetu sklada s podobo, ki jo nosite v sebi?

»Mislim, da je pri tem tako, kot če gledaš film, posnet po knjigi, ki si jo pred tem večkrat prebral in si ustvaril svojo podobo. Te podobe pa se le redko skladajo.

Moja podoba o očetu je po toliko letih delno zabrisana in idealizirana, zato je razumljivo, da izbrani igralec tej podobi – žal – ne ustreza in ji objektivno ne more ustrezati.«

Ali je tudi med Vašimi znanci odmevalo predvajanje filma o Vašem očetu?

»Predvsem sem bil presenečen nad gledanostjo filma. Dneve po predvajanju na TVS so mi mnogi znanci in sodelavci omenili, da so gledali film, in me presenečeni spraševali o podrobnostih.

Vsi komentarji so bili brez izjeme pozitivni.«

Igor Lunaček

Spoštovani gospod mojster zvoka BORIS LUNAČEK,

film Vam je obudil spomin na očeta, ki ste ga na svoj sedmi rojstni spremljali na zadnji poti; verjetno pa je oživel tudi kaj takega, kar je bilo globoko v Vas – ali ste morda na novo spoznali.

Že pred leti sva se pogovarjala, kako bi bilo primerno posneti film o dr. Pavlu Lunačku; kako je tokrat prišlo do uresničitve?

»Prvi ustni predlog za film o dr. Pavlu Lunačku sem podal že pred stoletnico njegovega rojstva. Ob stoletnici je nato v Šentrupertu izšel Zbornik, ki je lahko dal osnovna izhodišča in tudi material, na podlagi katerega bi se dalo udejaniti to zamisel. Knjiga je potem šla od rok do rok, a ni bilo zavzetega odziva. Leta 2005 pa je Metka Jakšič predlagala scenarij, ki ga je odobrila urednica Izobraževalnega programa Alma Lapajne, in projekt je stekel, a z opozorilom, da naj pri portretu ne bi bil poudarek na partizanskem gibanju.«

Igralec **Renato Jenček** in tonski snemalec **Boris Lunaček**

Kot mojster zvoka ste bili vseskozi prisotni ob snemanju filma; ste že ob posnetem gradivu začutili, kakšen bo film?

»Že med snemanjem filma sem videl, da nekatere stvari ne ustrezajo, a se nanje ni dalo bistveno vplivati. Glavni igralec se je sicer zelo trudil, a ni bil najbolje izbran. Pri igralki Ivanki Mežanovi je bilo pomensko drugače prikazano, kot je to ona povedala.«

So se pričakovanja uresničila? Je zdaj podoba o očetu bolj popolna?

»Film je vljuden, soliden, ne drzen – brez presežka. Preveč se ukvarja s tehničnimi podrobnostmi, zaradi česar seveda naredi vtis zelo korektno izpeljanega dokumentarca – toda manjka prav tisto, kar je bistveno: ne prikaže dovolj osebnosti dr. Lunačka, ki je bil požrtvovalen in vsestransko etičen človek. Ne prikaže tudi dovolj dobro časa in okoliščin, v katerih je deloval.«

Boris Lunaček

Spoštovani gospod primarij dr. MATJAŽ LUNAČEK,

Vi ste izgubili očeta, ko še niste imeli pet let. Čeprav ste bili najmlajši, ste se odločili za poklic, ki je soroden očetovemu; je na to vplivalo spoštovanje do očeta – ali materina pripoved o njem?

»Spoštovanje do očeta in materine pripovedi o njem so neločljivo povezani. Čeprav sem imel z očetom kratek 'realen' odnos, je bil ta intenziven in me je zaznamoval za vse življenje.

Niti pet let nisem imel, ko je oče umrl, a po logiki in zakonitostih psihologije otroka sem bil prav tedaj v tako imenovanem ojdipskem obdobju razvoja in sem se z očetom in njegovim poklicem zelo poistovetil. Če se nekateri otroci igrajo, da so strojevodje in piloti, je bila moja najljubša vloga zdravnika. Z injekcijsko brizgalko sem hodil po hiši in poskušal vsakemu, ki je bil pripravljen, dati injekcijo ali mu oskrbeti rano.

Dr. Matjaž Lunaček

Poleg materinih pripovedovanj, ki so se osredotočala na vlogi očeta kot izvrstnega porodničarja in partizanskega zdravnika, sem si že zelo zgodaj poskušal o njem ustvariti podobo tudi sam. Predvsem me je zanimalo, kaj je resnično dober zdravnik. Še nekoliko kasneje pa so me pritegnile etične strani zdravniškega poklica in človeka nasploh. Kar nekaj težav pa mi je delalo to, da sem očeta videl kot brezmadežni ideal in heroja, kar me je nemalokrat frustriralo, saj nisem prav vedel, kako naj se takemu idealu približam. Spominjam se, kako zelo sem ga v odraščanju pogrešal; da bi imel ob sebi nekoga iz mesa in krvi, s katerim bi bil mogoč živ kontakt.«

Film je prav gotovo poglobil vedenje o očetu – saj ste ga tako zgodaj izgubili, da je bilo nemogoče, da bi tudi ob pripovedi različnih ljudi, ki so očeta poznali, imeli o njem celovito podobo; se strinjate?

»Zelo sem bil vesel, da so se na RTV odločili, da posnamejo film o mojem očetu, saj se mi je vedno zdelo, da so kvalitete, ki jih je imel, pomembne za širšo skupnost in da niso omejene na določen čas. Čeprav sem bil s filmom v glavnem zadovoljen, pa sem pogrešal nekatere poudarke, ki bi očeta še celovitejše predstavile. Nadvse zanimiva so na primer njegova študijska leta. V tem času so nekateri njegovi profesorji, kot je bil to brat arhitekta Jožeta Plečnika, profesor Janez Plečnik, prepoznali očetovo veliko nadarjenost. Vznemirljive so njegove besede: 'Ta mladi mož se s svojimi odlikami visoko dviguje nad svoje vrstnike.' V študijskem času je na primer izprepariral kožni del notranjega ušesa in napravil anatomske preparate, ki mu ni para v svetovni medicini.«

Kako bi kot človek, ki je tudi sam zdravnik, ocenili očetov pomen? Je takšen odgovor podkrepjen tudi s filmom?

»Zdravniški poklic je zelo zapleten in zahteven. Ohranjati v njem brezhibno držo je zelo težko in marsikomu spodleti. Imeti ob tem moč in ideje, ki trpečim olajšajo bolečine, je pomembna nadgradnja, ki lahko povede stroko skokoma naprej. Oče ni bil le izvrsten zdravnik, temveč tudi inovator v medicini. Spominjam se, da sem v Franciji, na nekem mednarodnem kongresu, srečal nekega ginekologa, ki se je prijetno začudil nad mojim priimkom. Povedal je, da v svoji praksi dnevno uporablja kirurški instrument, ki se imenuje po mojem očetu.

Sama strokovnost pa je mrtva stran, če za njo ne stoji velika človečnost. V času, ki ga živimo, ki ostaja brez stabilnih vrednot, sta etična drža in človečnost svetla luč, nekakšna vodnica čez zablode osebnega prestiža, 'nečimrnosti' in hlastanja za hitrimi učinki. V razumevanju življenja, predanosti in humanosti bo oče s časom le pridobival na vrednosti, v gojenju pravih vrednot je njegov trajni pomen – in to me navdaja s ponosom!«

Spoštovana gospa IVANKA MEŽAN, dramska igralka,

Vi ste se z dr. Lunačkom v živo srečali; v odmevih na film Vdih življenja je bilo rečeno, da je bil Vaš nastop eden izmed najlepših v filmu. Kako Vam je dr. Lunaček zapisan v spomin?

» V mesecu maju leta 1953 se mi je rodila prva hčerka Maja. Takrat sem prvič in zadnjič 'v živo' videla dr. Lunačka. Od takrat je preteklo že 54 let! V mojem srcu pa je spomin nanj, na tega izrednega zdravnika in človeka, živ in bo tak ostal za zmeraj!

Tretji dan po rojstvu Maje je dr. Lunaček vodil vizito po sobah. To je bilo nekaj izrednega, ker je bil zelo zaposlen. Ležala sem v sobici s še tremi mamicami. Ko je vstopil, je vsa ekipa spoštljivo stala za njim. Stal je tam - visok, miren, z izredno karizmo, njegov obraz je bil nekako poduhovljen. Za vsako od nas je našel čas za pogovor. Govoril je zelo tiho. Videla sem, da je imel obvezan vrat - šele kasneje sem izvedela, da je smrtno bolan. Ustavil se je tudi ob meni, pogledal na list ob postelji in rekel, da grem lahko domov, ker je vse v redu. Stisnilo me je. Bila sem zelo šibka. Z možem, znanstvenikom Milošem, sva živela v majhni garsonjeri in sem vedela, da bo v prostorski stiski težko. Prosila sem dr. Lunačka, če lahko ostanem vsaj še nekaj dni, da si opomore. Ne bom pozabila njegovega pogleda! S koliko topline in z razumevanjem me je pogledal, se obrnil h glavni sestri in rekel: 'Napišite: deset dni.' Nisem mogla zadržati solz olajšanja. Le: 'Hvala, tovariš doktor,' sem lahko rekla.

Dr. Lunaček je bil resnično velika osebnost! Ta moj spomin nanj je le drobec od vsega, kar je ta znanstvenik, zdravnik in ČLOVEK ustvaril!«

Ivanka Mežan

Spoštovani gospod župnik in dekan MIRKO SIMONČIČ,

prepričan sem, da je film VDIH ŽIVLJENJA tudi v Vaši zavesti, še posebej, ker ste sodelovali pri pogrebu 'umrlega novorojenčka'.

Katere Lunačkove vrednote so Vam po ogledu filma še bolj žive?

»Vrednota, ki jo odseva dr. Pavel Lunaček, je spoštovanje človekovega življenja in predysem: 'v začetku je mati' - in prav materi je hotel priskočiti na pomoč.«

Kako bi mlada občina Šentrupert lahko še negovala Lunačkov spomin?

»Dr. Pavel Lunaček nam je zgled. Občina Šentrupert pa lahko spodbudi mladi rod k zvestobi v poklicu - in vesel bi bil, če bi iz naših vrst prišli zavzeti zdravniki, v katere bodo imeli ljudje zaupanje.«

Čeprav je bil pogreb umrlega novorojenčka igran prizor, se mi zdi, da ste obred opravili, kot da se je res zgodilo. Imam prav?

»Svoj prispevek za snemanje dokumentarca sem sprejel iz samega spoštovanja do prvega porodničarja na naših tleh. Pri samem snemanju pa sem imel v mislih mnoge matere, ki so z bolečino sprejemale dejstvo, da je njihov otrok mrtev.«

Mirko Simončič

Spoštovani gospod PAVEL STARIČ,

da je snemanje filma o dr. Pavlu Lunačku uspelo, ste zaslužni tudi Vi; velikodušno ste ponudili domačijo sredi Šentruperta, še zadnji spomin na kmečko življenje nekdanj. Kar nekaj prizorov se je odvijalo na tem prostoru; dvakrat nosečnica, dr. Lunaček na konju in tudi otroci so pripomogli k razpoznavnosti tega prostora.

Prepričan sem, da se je tudi v Vas usidral spomin na film, saj ste poleg prostora 'posodili' tudi obraz za dedka.

Prosil bi Vas, če bi strnili vtise o tem igrano-dokumentarnem filmu; kako je potekalo snemanje in kako Vas je film seznanil o pomenu dr. Lunačka.

Metka Jakšič, dr. Vasilij Cerar in Pavel Starič

» Začelo se je tako, da me je v septembru poklical prof. Jože Zupan in me prosil, če bi dovolil v svoji hiši v Šentrupertu snemanje dokumentarnega filma o dr. Lunačku; takoj sem z veseljem potrdil. Nato me je poklical še režiser Zdravko Pečenko in sva se dogovorila za potek snemanja. Potrebno je bilo pripraviti hišo, zamaskirati brajdnike, jaške, betonske podstavke pri čebelnjaku in cestni znak pri cerkvi; vse to je bila moja naloga. Naredil sem tudi krstico za novorojenčka, ki naj bi pri porodu umrl.

V veliko čast mi je bilo, da sem dobil tudi igralsko vlogo dedka, seveda pa sem bil počaščen, da se je nekaj prizorov odvijalo v moji hiši.

Vsi smo se uživali v prizore, hkrati pa nas je že od takrat zanimalo, kdaj bo dokumentarec predvajan na televiziji.

Ravno na moj okrogli rojstni dan - 16.marca - so mi po telefonu sporočili, da bo prvo predvajanje filma na šoli dr. Pavla Lunačka. Nestrpen sem bil, ko sem pričakoval, kdaj se bom videl v vlogi dedka.

Z velikim zanimanjem sem gledal film; šele takrat sem spoznal, kako velik strokovnjak je bil dr. Lunaček - in to v času, ko je moralo umreti toliko novorojenčkov že med porodom in še po njem. Ponosen sem, da smo imeli v Šentrupertu takšnega strokovnjaka.

Film se mi je vtisnil v srce, podobno tudi vsem, ki so ga gledali. Bo pa film velika promocija za Šentrupert in vso Slovenijo, saj ga je gledalo veliko ljudi. To lahko potrdim, ker so me ljudje o njem spraševali v Ljubljani, Kranju in tudi v smučarskem središču na Krvavcu, kjer sem letos preživel dneve na smučeh.«

Pavel Starič

Dr. **Matjaž Lunaček**, **Zdravko Pečenko**,
Igor Lunaček in **Jože Zupan**

Sodelavca zbornika Dr. **Pavel Lunaček** **Rupert Gole**
in **Jože Zupan**

Nečakinja dr. Lunačka **Majda Žlender**, scenaristka
Metka Jakšič in dr. **Vasilij Cerar**

Igor in dr. **Matjaž Lunaček**, dr. **Janko Kostnapfel**, dr.
Zora Konjajev, **Zdravko Pečenko** in mag. **Mirko Kambič**

Arhitekt **Igor Lunaček** in domačin **Ciril Ravnikar**

Zdravko Pečenko in **Jože Zupan**

Ustvarjalcem sta ravnateljica in župan podarila
zbornik **V vzponu znanja**

Igor in **Boris Lunaček** ter **Rupert Gole**

ANKETA OB PREDVAJANJU FILMA O DR. LUNAČKU

Film VDIH ŽIVLJENJA – O DR. PAVLU LUNAČKU je bil zelo odmeven v slovenskem prostoru. Anketa RTV je potrdila visoko gledanost tega igrano-dokumentarnega filma.

Tudi glasilo ŠentRUPERT je želelo s krajšo anketo preveriti, kakšen vtis je naredil film v Lunačkovem rojstnem kraju Šentrupertu. Prosim, če bi odgovorili na vprašanja:

- I. Kakšen vtis je na Vas naredil film o dr. Pavlu Lunačku?
- II. Ali Vam je film razširil vedenje o začetniku sodobnega porodništva in ginekologije?
- III. Kaj pomeni film za mlado občino Šentrupert?

Takole so odgovorili:

ŽUPAN RUPERT GOLE, arhitekt:

»Film je naredil name izredno globok vtis. Priznati moram, da sem bil po premieri filma v šoli v nekakšnem šoku ob vseh dejstvih in prizorih, ki jih film posreduje. Koliko trpljenja, koliko smrtnih primerov ... Ne morem si predstavljati, kako je bilo materi, ki je izgubila tudi po pet otrok na porodu! Težko si je predstavljati, kako so se te matere vedno znova odločale za številne otroke, četudi je bila umrljivost mater na porodih izjemno velika. Koliko življenj bi lahko rešili, če bi imeli več Lunačkov ob pravem času na pravem mestu. Izjemen dokumentarec!

Rupert Gole ter Lunačkovi nečakinji Breda in Majda

Glede na to, da sem s prof. Zupanom oblikoval knjigo o dr. Lunačku, sem skozi to že kar nekaj prebral in zvedel o velikem Šentrupečanu. Vendar je film nekaj drugega, saj gre za žive prizore, izredno dramatično odigrane, in dialoge, ki lahko povedo več kot le knjiga. Gre tudi za podajanje dejstev različnih Lunačkovih sodelavcev in strokovnjakov na tem področju. Film pripoveduje tako o trpljenju mater in otrok pred pričetkom sodobne ginekologije in porodništva ter prikazuje, kaj vse je prineslo strokovno in praktično delo dr. Lunačka. Tako gledalec lahko primerja, kako velika razlika je med prej in potem, med nekoč in danes. Seveda mi je dokumentarec razširil moje vedenje o vsem, kar je povezano z rojstvom otrok, in okreplil spoštovanje do ženskega spola. Če bi morali roditi moški, bi bilo verjetno otrok veliko manj.

Že po premieri filma sem dejal, da je to za prepoznavnost naše občine in Šentruperta ter našega rojaka dr. Lunačka izjemen dogodek. Film se je odvrtel na nacionalki in imel izjemno visoko gledanost. Vsi so slišali besede dr. Lunačka, ki mi vedno znova odzvanjajo v glavi; ko je dr. Lunaček zadnjič odhajal iz Šentruperta proti Slovenski vasi, se je sredi polja ozrl nazaj proti Šentrupertu in dejal: »A ni to najlepša dolina na tem svetu?!« Tudi jaz mislim tako in to spoznava vedno več ljudi! Ponosen sem, da delam in ustvarjam v tej dolini in da so ti kraji dali tako izjemnega človeka, ki je rešil mnogo dragocenih slovenskih življenj. Njegova vztrajnost, načelna in pokončna drža, pa so mi lahko le vzgled na moji pričetni poti.

Kot župan pa si bom prav gotovo prizadeval, da bi tudi v prihodnje ohranjali spomin na velikega domačina dr. Pavla Lunačka.«

APOLONIJA RUGELJ, prof., ravnateljica OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert:

»Filmski zapis o življenju in delu dr. Pavla Lunačka je naredil name velik vtis. Pričakovala sem ga z velikim zanimanjem, ker sem o dr. Pavlu Lunačku že veliko izvedela iz knjige ter ob obiskih njegovih sodobnikov na naši šoli. Vrsto let so bili dnevi šole - ob 2. aprilu - obeleženi z zanimivimi gosti, ki so bili v sorodu z dr. Pavlom ali pa so se z njim srečali kako drugače. Tudi njegova soproga Anica Lunaček je rada prihajala na našo šolo. Vsi ti gosti so vedeli povedati o njem veliko lepega. Seveda pa je vsaka informacija, še zlasti če je prikazana v filmu, nova in posebej zanimiva.

Šola, ki nosi njegovo ime od leta 1983, je še posebej ponosna, da je knjigi o dr. Pavlu Lunačku prof. Jožeta Zupana sledil še film. Prav gotovo so še posebej veseli in ponosni učenci naše šole, ki so sicer kot statisti igrali v tem filmu. Dogodki, ki so ob tem nastajali, jim bodo ostali v trajnem spominu.

Šola in mladi pa dandanašnji še kako potrebujejo zrele vzornike, ki so s svojim delom, požrtvovalnostjo in z vztrajnostjo v življenju veliko dosegli in se predvsem razdajali drugim.«

Apolonija Rugelj

Apolonija Rugelj

IRENA ANŽUR BRCAR, prof. na OŠ dr. Pavla Lunačka:

»Film VDIH ŽIVLJENJA je name naredil izredno globok vtis. Vesela sem, da sem zaposlena na šoli, ki nosi ime tako velikega človeka. Pa tudi zato, ker je v filmu nastopal moj sin, ki je bil rojen z veliko mero znanja, katerega začetnik je bil dr. Pavel Lunaček.

Film mi je vsekakor razširil vedenje o dr. Pavlu Lunačku, čeprav sem del njegovega dela že prej poznala.

Prav gotovo je film dobra predstavitev našega kraja, še posebej mlade občine Šentrupert. Ponosna sem, da s svojo družino živim v tako lepem in pomembnem kraju.«

Irena Anžur Brcar

VINKO AHLIN, orodjar:

»Z velikim veseljem spremljam vse, kar se dogaja v našem kraju.

Med odmevnejše dogodke v zadnjem času zagotovo sodi snemanje filma VDIH ŽIVLJENJA - o DR. PAVLU LUNAČKU. Nestrpno sem pričakoval njegovo predvajanje na TV Slovenija.

Vedel sem, da je bil dr. Pavel Lunaček začetnik sodobnega porodništva in ginekologije, kar dobro pa sem poznal tudi njegovo medvojno delovanje. Že samo dejstvo, da je njegov doprnsni kip v avli Kliničnega centra, dovolj zgovorno govori o njegovem velikem delu.

Verjetno nisem edini, ki se je po ogledu filma pošteno zamislil. Kako bi bile brez znanja o sodobnem porodništvu videti naše družine?! Bi midva imela dvoje otrok? Bi imeli našega malega vnučka? Zato z velikim veseljem pritrjujem našemu zetu Petru, ki je takrat izjavil: »HVALA BOGU, DA ŽIVIMO SEDAJ!«

Prepričan sem, da so že naši rojaki črpali moč za svoja velika dela v lepoti domačega kraja in hkrati verjamem, da je tako tudi sedaj, pa naj bo tudi v prihodnje.

V delih naših prednikov ima mlada občina Šentrupert odlične temelje, od vseh nas pa je odvisno, kaj bomo na njih zgradili.«

Vinko Ahlin

RUŽA BRCAR, svetnica občine Šentrupert:

»Film je name naredil zelo močan vtis. Šele sedaj razumem, kako težki so bili takratni pogoji za delo mladih porodničarjev.

Vsekakor. Film mi je pomagal spoznati, kako velik človek je izšel iz Šentruperta.

Film pomeni za našo mlado občino veliko promocijo v širšem slovenskem prostoru. Predysem pa je tudi velika promocija za šolo v našem kraju, ki s ponosom nosi njegovo ime. Pridružujem se misli svoje hčerke Nataše, ki je po predvajanju filma izjavila, da je ponosna, ker poučuje na šoli, ki nosi ime dr. Pavla Lunačka.«

Ruža Brcar

MARIJA CUGELJ, kmetica:

»Film o dr. Pavlu Lunačku je na vso mojo razširjeno družino naredil izjemen vtis, ker podrobneje prikazuje Lunačkovo poštvovalno in strokovno delo na področju porodništva in ginekologije.

Film je v nas pustil globok vtis o naglem razvijanju ginekologije in porodništva v času po II. svetovni vojni. Dr. Pavel Lunaček je zasnoval trdne temelje ginekologije in porodništva za nadaljnje rodove. Eden izmed najpomembnejših pa je, da so morale vse matere roditi v porodnišnicah, s čimer se je preprečilo ogromno nevarnosti in trpljenja mladih mamic.

Za našo mlado občino pomeni film lep vzgled mladim rodovom, saj je bil dr. Pavel Lunaček naš rojak, ki ga bomo vedno hranili v lepem spominu, po tem filmu pa še posebej ne bo tonil v pozabo.«

Marija Cugelj

JOŽE FRELIH, vinogradnik:

»Pri gledanju filma sem se osredotočil na vsebino filma. Ves čas je me spremljal občutek ponosa, da je ta mož – čeprav ne šentruperskih korenin (oče Aleksander je prišel iz Loškega Potoka), pa vendar rojen in odrasčajoč v naši vasi – toliko naš, da ga upravičeno imamo za svojega.

O Lunačkovi družini sem veliko slišal kot otrok. Tudi o dr. Lunačku in njegovih bratih. Bili so sodobniki mojega očeta in vsa družina je bila v stiku z našo družino, ker so bili veliki prijatelji. Zato sem zgodbo v grobem že poznal, vendar sem zvedel marsikaj novega.

Druga razsežnost filma je prikaz tedanjih razmer življenja na vasi, v zdravstvu, med vojno in po njej. Mladi ljudje tega ne bodo nikoli doželi, ker živijo v drugem in drugačnem svetu. Danes so razmere drugačne, boljše – in prav je, da se spomnimo človeka, ki je za ta napredek zastavil svoje življenje. V tej smeri je film prepričljiv in močno sem bil ganjen in ponosen na dr. Lunačka.

Vedel sem, da je dr. Pavel Lunaček začetnik slovenskega sodobnega porodništva, vedel sem, da je prav on postavil cilj, da vsaka porodnica rodi v bolnici, da se prepreči umiranje dojenčkov in mater, ki je bilo – v ne tako daljni preteklosti – za današnje pojme – pošastno!

Naša občina ni mlada. Je samo obnovljena. Preden je bila, mislim, da leta 1953, ukinjena, je imela že dolgo zgodovino. Raztezala se je na veliko večjem prostoru, imela več prebivalcev in velike pristojnosti. Današnja občina pa je vendar tudi mlada. Ne zaradi mladih prebivalcev, teh je odločno premalo. Mlada je po načinu življenja njenih občanov. To ni več skoraj samo kmečko prebivalstvo, ki v potu svojega obraza in z muko obdeluje tisto zemljičo, ki je bila na razpolago številnemu prebivalstvu, ki ga je bilo za tiste razmere preveč in je komaj čakalo, da odraste in jo potegne s trebuhom za kruhom. Današnja občina je drugačna. Ne bom o tem razglabljal. Poudariti želim, da naši predniki niso imeli možnosti, da bi postali kaj imenitnega, na kar bi bili potomci še posebej ponosni. Veliko so dosegli, da so sploh preživel, in nam pustili to, kar so zmogli. V našem okolju je veliko njihovih del – od lesenih, kovinskih do krajinskih, da jim moramo biti hvaležni. Zato je za nas vsak mož, ki je v življenju dosegel nekaj več in je naše gore list, za nas toliko bolj dragocen. Zato bi bilo lepo, prav in koristno, če bi take ljudi začeli iskati in naše občane seznanjati z njimi.

Predvsem pa je važno, da šola, najpomembnejša ustanova v kraju, nosi Lunačkovo ime. To je zelo pomembna in tudi posrečena izbira imena – saj bo tako spomin nanj živel tudi skozi nove generacije.»

Jože Frelih

MARINKA GORENC, kuharica:

»Film je name naredil enkratno doživet vtis. Izpolnjena so bila vsa moja pričakovanja. Izvrstni igralci in pričevalci so znali doživeto prikazati vse delo dr. Pavla Lunačka, tako da sem dobila zelo nazorno sliko o pomembnem delu tega enkratnega človeka.

Nekaj osnovnih stvari o delu dr. Pavla Lunačka sem vedela, nisem pa vedela, kako zavzet in prizadeven je bil dr. Lunaček – tako med vojno kot po njej. Njegovo prizadevanje, da bi ženske rojevale pod strokovnim vodstvom v bolnišnici, pa čeprav so bile v glavnem revnega stanu, me je ganilo do solz. O dr. Lunačku smo v Šentrupertu doslej premalo vedeli, zato vse čestitke in zahvala vsem, ki so kar koli naredili, da je bil ta film odlično izpeljan in tudi prikazan. S tem je moje vedenje o dr. Lunačku postalo bogatejše.

Film za našo mlado občino pomeni predvsem promocijo v naši državi; morda bo s predvajanjem tega filma Šentrupert postal še bolj razpoznaven.»

Marinka Gorenc

MATEJA RAMOVŠ, študentka:

»Film Vdih življenja je zame eden tistih, ki te ne morejo pustiti hladnega. Ogladala sem si ga neko jutro in še cel dan sem potem premišljevala o njem. Mogoče zato, ker bom verjetno tudi sama nekoč mama – ganili so me prizori naporenega rojevanja. Pa tudi zato, ker sem pristna Šentrupečanka, ponosna, da je bil tudi dr. Pavel Lunaček, ki je na svoji poklicni poti res ogromno dosegel, Šentrupečan.

Prav gotovo sem dr. Lunačka spoznala v popolnoma novi luči. O njem sem sicer že prej veliko vedela, a vizualizacija njegove življenjske poti in nov pogled nanjo sta pripomogla k razširitvi vedenja o njem, in tudi o začetkih samega porodništva in ginekologije. Poleg tega je zanimivo videti, kako so se nekoč spopadali z rojevanjem. Mnogo več je bilo improvizacije in zato tudi tveganja.

Mislím, da je film odlična promocija za našo občino. Gotovo se je veliko ljudi prav zaradi tega filma prvič srečalo s Šentrupertom. Tistim pa, ki so že prej slišali za Šentrupert, je film prinesel novo predstavo o kraju.

Meni je največji pečat pustila pripoved njegove sestrične Brede, ki se je spominjala dr. Pavla Lunačka. Zadnje besede, ki jih je slišala od njega, so bile, da je šentruperska dolina najlepša. S tem se popolnoma strinjam in mislim, da je ta Lunačkova izjava odlična reklama za našo občino.

Spomin na dr. Pavla Lunačka se po mojem mnenju zgledno ohranja. Že samo zato, ker se po njem imenuje naša osnovna šola, nanj ne bomo kar tako pozabili. Tudi sama imam izkušnje s tem, da ljudje povprašajo, kdo je bil dr. Lunaček, ko slišijo za ime naše šole. Film je odličen način za ohranjanje spomina nanj, predlagam pa še kakšne zloženke z opisom njegove življenjske poti in morda kakšno prireditev v čast njegovim dosežkom.

Mislím pa, da bi se tudi najvišja občinska priznanja morala imenovati po njem, saj večjega človeka, kot je bil dr. Lunaček, nimamo.»

Mateja Ramovš

CIRIL RAVNIKAR, upokojeni trgovski potnik:

»Ko sem gledal film o Pavlu Lunačku, sem bil zelo vesel, ker so se v kratkem dokumentarcu spomnili tako pomembnega Šentrupečana. Film mi je bil zelo všeč in kar nimam besed, ki bi opisale moje navdušenje. Dr. Lunaček je bil predstavljen tako živo in resnično, predvsem pa je bil prikazan kot zares velik človek, in to je filmu uspelo.

Prav gotovo je film pomemben vir za predstavitev začetkov sodobnega porodništva in ginekologije, še bolj kot to pa se mi zdi pomembno, da gledalci v Lunačku ne bi videli le začetnika neke veje medicine, pač pa dejstvo, da dobrega zdravnika ne naredi nobena šola; vsak doktor bi se moral zavedati, da je sam najprej človek. In Lunaček je bil ČLOVEK z veliko začetnico.

Verjetno se je ob gledanju filma kak gledalec drugod po Sloveniji vprašal, kje je Šentrupert, če ravno ni tega prej vedel. To se mi zdi pomembno izkoristiti. Predstavljati se moramo s pomembnimi ljudmi iz preteklosti, pa ne le to, ljudje današnjega časa morajo skrbeti za Šentrupert v prihodnosti.»

Ciril Ravnikar

MARIJA SLAPŠAK, kmetica:

»Občudujem ga, da se je kot mlad zdravnik s tako veliko vnemo posvetil materam ob porodu in dojenčkom, da so ostali pri življenju.

Po mojem mnenju so se z njegovo iznajdljivostjo začele graditi nove porodnišnice, ki so olajšate bolečine mamicam ob porodu. Kot je bilo razvidno iz filma, lahko rečem, da je ta človek svoje odgovorno delo opravljal s srcem, ne pa za denar. Šentrupečani smo lahko ponosni na tega velikana naša doline.

Mogoče bi pa kdaj v naši mladi občini zrasel nov zdravstveni dom z Lunačkovim imenom.»

Marija Slapšak

IVICA ŠKODA, šivilja:

»Dr. Pavel Lunaček je bil urejena osebnost, izredno požrtvovalen, tovariški, komunikativen, obenem strog in discipliniran, skratka: ČLOVEK. Merilo za njegovo razdajanje ni bil denar, pač pa, kako bi s svojim znanjem pomagal človeku.

Vsekakor, saj stroka, ki ji je oral ledino, še vedno napreduje. V dr. Lunačku je bila ena sama misel: reševati življenja mater in otrok – to pa je tudi želja vseh zdravih mater ter srečnih in zdravih otrok.

Film o dr. Pavlu Lunačku naj bo najboljša popotnica za prihodnost – da bi znali posnemati vrline, ki jih je imel dr. Lunaček – da bi se za cilje, ki so skupni vsem nam, nenehno borili s poštenostjo in požrtvovalnostjo. Če se nas je film dotaknil (štirikrat sem ga gledala in ga bom še), lahko marsikaj pozitivnega povzamemo tudi vsi občani.

Vesela sem, ker živim v kraju s tako bogato preteklostjo.«

Ivica Škoda

PETRA ŠKODA, samostojna obrtnica:

»Film mi je bil zelo všeč. Moram pa priznati, da me je kar malo šokiral, saj si nisem znala predstavljati poroda na domu, film pa je to kar dobro prikazal. V tistih časih porodnicam res ni bilo lahko in hvala Bogu, da je nekdo nekaj naredil tudi v tej smeri.

Film mi je vsekakor razširil vedenje o začetniku sodobnega porodništva in ginekologije. Četudi sem hodila v OŠ dr. Pavla Lunačka in so nam povedali, da je bil dr. Lunaček začetnik sodobnega porodništva v Sloveniji, si takrat nisem znala predstavljati, kaj vse je naredil, da danes matere lahko rojevajo pod budnim očesom strokovnjakov.

Kdor si je ogledal film in ko bo kaj slišal o občini Šentrupert, se bo prav gotovo spomnil tudi na dr. Pavla Lunačka. Za našo novo občino je prav gotovo pomembno, saj se lahko pohvalimo, da iz našega kraja izhaja začetnik sodobnega porodništva.«

Petra Škoda

Dr. BOJANA TRATAR, svetnica občine Šentrupert:

»Film o dr. Pavlu Lunačku je lepo pokazal, da zgodovine ne ustvarjajo samo politiki, ampak vsi ljudje s svojim bitjem in žitjem.

Dr. Lunaček je bil eden izmed tistih, ki je s svojim delom pripomogel k velikemu napredku svoje stroke. Ustvaril je temelje slovenske ginekologije in porodništva, na katerih delamo še danes. Film, ki smo ga pred kratkim videli, nam je približal zdravnikovo osebnost, njegovo družino in razmere, v katerih je živel in delal in tako širil naše obzorje.

Za Šentrupert veliko pomeni, da tako velik krog gledalcev, kot jih ima prvi program naše nacionalne televizije, spozna njegovega rojaka in sam kraj. Naša mlada občina je s tem na začetku svojega delovanja dobila lepo promocijo.«

Bojana Tratar

ANDREJA UDOVČ, študentka:

»Film *VDIH ŽIVLJENJA*, ki pripoveduje zgodbo o našem rojaku dr. Pavlu Lunačku, mi je zapustil zelo topel vtis ter me navdal s ponosom, da sem Šentruperčanka. Pripovedovanje ljudi, ki so ga poznali in mu bili blizu, nam ga je približalo kot osebo z izjemnim poslušom za človeštvo, predvsem za bodoče mamice, ki so nosilke življenja.

Film nazorno prikaže, kako težke so bile razmere, v katerih so ženske rojevale, ko je bil dr. Lunaček še otrok – porodi so lahko trajali tudi dva do tri dni, umrljivost novorojenčkov pa je bila visoka. Šest njegovih bratcev in sestic je umrlo med porodom, kar je zelo verjetno tudi vplivalo na njegovo nadaljnjo izbiro življenjske poti: študij medicine in kasneje porodništva. Marsikaj izvemo: da je bil med vojno organizator partizanskih bolnišnic, da je po 2. svetovni vojni prepovedal tvegane porode na domu in jih preselil v bolnišnice ter da je bil pobudnik ustanovitve štirinajstih porodniških oddelkov v Sloveniji, ki delujejo še danes. Prizadeval si je, da bi bili zdravniška in bolniška oskrba brezplačni in dostopni vsem nosečnicam in porodnicam, kar mu je tudi uspelo; ker pa je bilo pomanjkanje strokovnega kadra veliko, je poskrbel za podiplomsko izobraževanje medicinskih sester in babic. Seznam njegovih zaslug pa se tu nikakor ne konča – oglejte si film!

Spomin na ljudi velikih dejanj je potrebno ohraniti za prihodnost. Da bi spomin na dr. Lunačka živel, je prav, da njegovo delo spoznajo mlade generacije. Upam, da bo naša osnovna šola, ki nosi njegovo ime, poskrbela, da ta film učenci vidijo. Lepo bi bilo, če bi v prihodnosti pripravili kakšno razstavo s fotografijami na temo njegovega življenjskega dela.

Film pa mladi občini Šentrupert zagotovo ponuja še eno iztočnico: prizadevanje, da bomo Šentruperčani dobili lasten zdravstveni dom z zaposlenimi, ki bodo imeli v sebi sončno toplino dr. Pavla Lunačka.«

Andreja Udovč

Še mnenja nekaterih učencev:

»Ogledala sem si film *VDIH ŽIVLJENJA*; v njem sem spoznala človeka, po katerem se imenuje naša šola. Nikoli še nisem toliko slišala o tem človeku. Mislila sem, da je bil samo tako učen, v bistvu pa je bil izredno velik človek. Pomagal je veliko otrokom in materam, da so sploh preživeli. V filmu sta nastopila tudi sošolka in sošolec.«

Ida Brcar, 5. razred

»Dobil sem vabilo za ogled filma o dr. Pavlu Lunačku, v katerem sem tudi jaz igral otroka. Zelo sem se razveselil, ko sem se zagledal na platnu. Film mi je bil zelo všeč, pa čeprav je snemanje dolgo trajalo, posnetki pa so bili kratki. Ponosen sem, da so me izbrali za nastopajočega: Veliko sem zvedel tudi o dr. Lunačku; nisem vedel, da je bil tako velik človek.

Naj nam bo vsem **VZORNIK!**«

Gregor Markelc, 5. razred

»Vsa navdušena sem bila, ko sem dobila vabilo na ogled filma, v katerem sem igrala enega izmed otrok. Komaj sem čakala, da sem se videla na platnu. Kar nisem mogla verjeti, da sem to jaz. Sicer pa filma nisem povsem razumela, ker je bil preveč za odrasle. V tem filmu sem še bolj spoznala dr. Pavla Lunačka. Ponosna sem, da so me povabili k snemanju in da obiskujem šolo, ki se imenuje po dr. Pavlu Lunačku.«

Maruša Prijatelj, 5. razred

»VDIH ŽIVLJENJA – film o dr. Pavlu Lunačku, je igrano-dokumentarni film, v katerem sem nastopal tudi sam – kot ministrant. Najprej je prišla na šolo filmska ekipa, da nam je vzela mere za kostime; dogovorili smo se za dan snemanja. Ko sem tedaj prišel v prostore KS, me je kostumografinja kmalu poklicala in me oblekla, nato pa sem šel še k maskerki. Ko je bilo vse pripravljeno za snemanje, smo se odpeljali do pokopališča, kjer je potekalo snemanje dobri dve uri in pol, v filmu pa smo bili vidni samo nekaj sekund.

Zame pa je bila to zelo dobra izkušnja, ki se je bom spominjal vse življenje.

Dr. Pavla Lunačka zopet vidim kot nekakšnega zelo uspešnega porodničarja in zdravnika; veliko je pripomogel k temu, da le redko katera mati umre med porodom.«

Aljaž Škrjanec, 8. razred

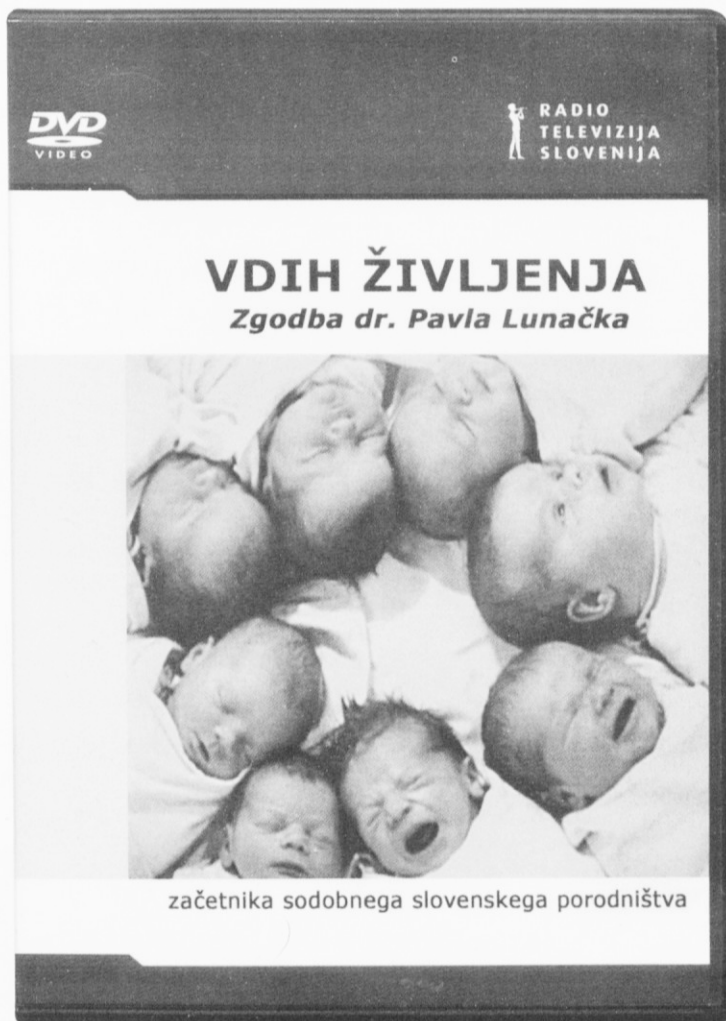
Za konec razglabljanja o pomenu prvega akademika Šentruperta dr. Pavla Lunačka najlaže sklenem z nekaterimi mislimi dr. Boža Repeta, rednega profesorja zgodovine na Filozofski fakulteti, ko je za Objektiv z dne 5. maja 2007 dejal:

»V partizanski bolnišnici Jelendol, nekaj kilometrov stran, so izvajali vrhunske operacije. Naša partizanska saniteta je sploh nekaj edinstvenega v Evropi in svetu in ni naključje, da je bolnišnica Franja postala spomenik evropske kulturne dediščine.

... V bolnišnici Jelendol (sedež dr. Lunačka, op. ur.) so med drugim izvedli najtežjo operacijo na partizanu, ki je dobil strel v glavo ...

Danes ne moremo spraviti skupaj nove pediatrične bolnišnice, onkološki inštitut je brez operacijskih miz, sredi kočevskih gozdov pa je brez zapletov v izjemno konspirativnih razmerah delovala porodnišnica, izvajale so se operacije, na katere bi bil ponosen vsak novodobni kirurg. Razumi, kdor more!«

dr. **Božo Repe**

VDIH ŽIVLJENJA

Zgodba dr. Pavla Lunačka

začetnika sodobnega slovenskega porodništva

ŠentRUPERT

POSEBNA PRILOGA GLASILA OBČINE ŠENTRUPERT • LETO: IX • junij 2007 • USTANOVITELJICA: OBČINA ŠENTRUPERT - zanjo: RUPERT GOLE • ZBRAL IN UREDIL: *Jože Zupan* • OBLIKOVANJE IN PRELOM: *Jože Pavlič* • TISK: *Grafika Novo mesto, d. o. o.* • Naklada: 1500 izvodov